ב"ה

תלמוד לעם

חוויה תלמודית,
איכותית ומהנה
לכל אחד!

סדרת שיעורים עיוניים בתלמוד,
מבוארים ומונגשים לקהל הרחב

תוכן העניינים

מכון צפונות

מפעל

תלמוד לעם

שע"י מכון צפונות

יו"ר ועורך:

הרב בנימין אפרים ביטון

הגהה/ייעוץ לשוני:

הרב דוד פרקש

©

כל הזכויות שמורות

Published and Copyright 2021 by

The Tzfunot Institute

Director & Author: Rabbi Binyomin Bitton

tzfunot.com | talmud@tzfunot.com | 778.688.1273

החומר שבחוברת זו נועד לשימוש אישי בלבד.

חל איסור מוחלט לשתף, להעתיק, לצלם, לשדר או לפרסם כל חלק שהוא מן החומר שבחוברת זו בכל דרך שהיא ללא רשות מפורשת מראש ובכתב מאת המכון.

ב"ה

אקדמות מילין

מרצה יקר,

שמחים אנו להגיש לפניך את סדרת '**תלמוד לעם**' – סדרת שיעורים עיוניים בתלמוד, מבוארים ומונגשים לקהל הרחב.

*

אודות '*תלמוד לעם*'

מפעל '**תלמוד לעם**' הינו מיזם תורני חדש שמטרתו להנגיש את לימוד התלמוד העיוני-ישיבתי בצורה ברורה ובהירה, ובכך, להעניק את האפשרות לכל אחד, בין אם הוא מרקע 'ישיבתי' או מכל רקע אחר, לחוות חוויה תלמודית איכותית ומהנה.

המפעל עורך סדרות שיעורים תלמודיים במגוון רחב של נושאים, החל מסוגיות הלכתיות ב'אורח חיים', דרך מונחי יסוד כלליים בגדרי המצוות, מושגים ויסודות למדניים בהלכה, מבחר נושאים בתחום ה'אגדתא', ועד לסוגיות תלמודיות קלאסיות בדיני ממונות ב'חושן משפט'.

אודות השיעורים

מתכונת וסגנון השיעורים מתייחדים בכך שמשלבים מחד – דיון תלמודי עיוני עשיר, בלול מיסודות, חקירות ודרכי לימוד, ומאידך – תוך שימת דגש על הצעת הדברים למרצה בצורה מונגשת, מסודרת ובהירה.

בנוסף, נוספו בכל שיעור האלמנטים הבאים:

- **מראה מקומות:** טקסטים של המקורות העיקריים לנושא השיעור. טקסטים אלו הובאו וסומנו בהשוואה בחוברות למרצה ולתלמיד על מנת לאפשר לימוד עם התלמידים בצורה אותנטית מתוך המקורות.
- **טבלאות:** סיכום כל פרק בטבלאות ברורות ותמציתיות.
- **עיונים והרחבות:** במספר מקומות נוספו הערות בשולי הגליון הכוללות הוספות ונספחים לעיון ולהרחבת העניין, בהתאם לרמת התלמידים ותנאי משך זמן השיעור.
- **סופרים וספרים:** מדי פעם עיטרנו את הספרים המובאים בשיעור בביוגרפיה קצרה ומעניינת על מחבריהם.
- **מעשה רב:** מדי פעם גם נוספו ראשי פרקים מתולדות התנאים והאמוראים הנידונים בשיעור, או סיפורים ומעשיות מגדולי ישראל המשתייכים לתוכן הנושא הנלמד.
- **לקח טוב:** ברוח הפתגם אשר 'המעשה הוא העיקר', נוספו בסוף השיעור גם הוראות מעשיות מעוררות השראה שניתן ללומדן מתוך הדיון העיוני של נושא השיעור.

*

אנו תקווה כי סדרת שיעורי '**תלמוד לעם**' תעניק לתלמידיך חווית לימוד איכותית, מעמיקה ומהנה, להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת הצלחה,

מפעל '*תלמוד לעם*'

תוכן העניינים

סדרה א: שבת ומנוחה

סוגיות בענייני השבת

א. מקדש השבת

בגדר מצות הקידוש והמסתעף

טעה ואמר את נוסח ההבדלה לקידוש – יצא ידי חובת מצות קידוש או לא? ומדוע נקרא קידוש של יום השבת בשם 'קידושא רבה'? וגם: מהי משמעותה של מצות קידוש – 'לקדש השבת' בדברים, או 'להזכיר דברים' אודות קדושת השבת? שתי שיטות יסודיות בהגדרת מצות הקידוש והמסתעף מהן בפרטי דיני המצוה.

ב. משנת הלחם

בגדר מצות 'לחם משנה' בשבת

חלה קפואה – כשרה ללחם משנה או לא? והאוכל פת בסעודה של רשות בשבת – חייב בלחם משנה או לא? וגם: מדוע סוגית הלחם משנה נכפלה פעמיים בש"ס? שתי שיטות יסודיות בהגדרת מצות 'לחם משנה' והמסתעף מהן בפרטי דיני המצוה.

ג. מאורי האש

בגדר תקנת ברכת הנר להבדלה

אש העשויה לבישול – כשרה לברכת הנר או לא? ומה עומד מאחורי מחלוקת שני ה'בתים' הגדולים, בית שמאי ובית הלל, אם נוסח הברכה הוא 'בורא מאורי האש' או 'מאור האש'? וגם: מהי משמעות התקנה לברך על הנר במוצאי שבת? שתי שיטות יסודיות בהגדרת תקנת ברכת הנר להבדלה והמסתעף מהן בפרטי דיני המצוה.

סדרה ב: למדני חוקיך

מונחי יסוד בגדרי המצוות

א. מצוה בו יותר מבשלוחו

טעמו, גדרו והשלכותיו בקיום המצוות

קיום מצוה בעצמו, עדיף מאשר על ידי שליח – מצד האדם או מצד חיוב המצוה? והאם כלל זה חל על עצם קיום המצוה בלבד, או אף על ההכנות הנדרשות לקיומה? וגם: מה טמון מאחורי הסיפור התלמודי אודות הנהגת האמוראים להתעסק בצרכי השבת בעצמם? בירור מעמיק בסוגית 'מצוה בו יותר מבשלוחו', גדרו ומשמעותו, לאור חידושו הנפלא של אדמו"ר הזקן.

ב. שומע כעונה

מקורו, גדרו והשלכותיו בקיום המצוות

'שומע כעונה' – **כ**עונה או כ**עונה**? והעומד באמצע 'שמונה-עשרה' – רשאי להפסיק ולהאזין לאמירת ה'קדושה' או שלא? וגם: השומע מפי הקורא מתוך הכתב – כקורא אף הוא מן הכתב, או שמא כקורא על פה? שתי שיטות יסודיות בהגדרת הכלל של 'שומע כעונה', והמסתעף מהן במצוות רבות התלויות בדיבור.

ג. חצי שיעור

טעמו, גדרו ומהותו של 'חצי שיעור'

אין לו אלא חצי כזית מצה לליל הסדר – מקצת מצוה עליו או שכבר אין כל מצוה בפחות מכשיעור? והאוכל 'חצי שיעור' ברגע האחרון של יום כיפור, כשאין מספיק זמן לאכול יותר – אסור או לא? וגם: חולה הנצרך לאכול פחות

מכשיעור של איסור, ואיסורים של 'כרת' ושל 'לאו' לפנינו – עדיף להאכילו את ה'לאו' או שזה כבר לא ממש משנה? שתי שיטות יסודיות בהגדרת הדין של 'חצי שיעור', והמסתעף מהן במצוות ובאיסורים.

סדרה ג: מאי חנוכה

סוגיות בענייני החנוכה

א. פרסומי ניסא

בירור מהות הנס של פך השמן

נס פך השמן – האם התרחש בפך או בשמן? ומה בדיוק אירע בכל יום – הדליקו הנרות מחדש בשמן הנסי, או שהם נשארו דלוקים במשך שמונה ימים רצופים? וגם: מה בין השמן הנסי של אלישע הנביא הפטור ממעשרות, לבין השמן שבפך שהיה כשר להדלקת המנורה? משא ומתן תלמודי בבירור השיטות השונות באופן ומהות הנס של פך השמן, יסודם ונימוקם.

ב. מהדרין מן המהדרין

הגדר, הטעם והנפקא מינות להלכה

אין לו אלא ב' נרות בליל שלישי של חנוכה – עליו להדליק ב' נרות על כל פנים, או שדי לו בהדלקת נר אחד? ובאין לו אלא עשרים נרות לכל ימי החנוכה, איך עליו לנהוג – בלילות הראשונים מוסיף והולך ובלילות האחרונים ידליק אחד, או להיפך, שבתחילה ידליק אחד אחד ובהמשך כסדר 'מוסיף והולך'? וגם: 'מהדרין מן המהדרין' – שני הידורים, או הידור אחד איכותי יותר? שתי שיטות יסודיות בטעם ה'מהדרין מן המהדרין', והמסתעף מהן בפרטי דיני מצות נר חנוכה.

ג. פולמוס החנונכייה

בדין הידור בשמן זית והמסתעף

הכין את חנוכייתו בנרות של שעווה, ובינתיים בא לידו שמן זית – האם עליו להחליף את נרות השעווה ולהדליק בשמן זית, משום הידור מצוה, או שידליק בנרות השעווה, משום ביזוי מצוה? פולמוס הלכתי בין ה'שבות יעקב' לה'חכם צבי', והמסתעף מזה בגדרו של הידור מצוה.

סדרה ד: גדרי הבעלות

מושגים ויסודות במשפט התורה

א. בעלות

הגדרת הבעלות הממונית

לו יצוייר שמוטל היה על אדם הראשון, בתחילת הבריאה, ליטול לולב – האם היה צריך לעשות בו מעשה קניין תחילה או לא? ותבשיל 'בשר בחלב' של ראובן, האסור עליו בין כה בשימוש ובהנאה – מותר לשמעון לקחת אותו בעל כרחו, או שעדיין הוא שייך לראובן? חקירה יסודית במהות והגדרת הבעלות, והמסתעף ממנה במספר סוגיות ונפקא מינות.

ב. שותפות

מהותה של בעלות משותפת

לראובן ושמעון עוגייה בשותפות ששיעורה כזית בודד – עוברים הם על 'בל יראה' בפסח או לא? והמסלק את עצמו מן השותפות – חלקו נקנה באופן אוטומטי לשותפו, או שנהיה הפקר עד ששותפו יעשה בו מעשה קניין? וגם: המשתתף בחלוקת הש"ס – כמי שלמד מסכת אחת, מספר מסכתות, או אולי כל הש"ס כולו? שתי שיטות בהגדרת בעלות השותפים, והמסתעף מהן במספר סוגיות ונפקא מינות בכל מקצועות התורה.

ג. הנשמה לך והגוף שלך
בעלות בגוף ונפש

'הודאת בעל דין' נחשבת כמאה עדים רק בדיני ממונות, אך לא בחיובי מלקות ודיני נפשות – מדוע? ומהו יסוד החילוק בין האיסור להשחית את ממונו מהאיסור להכות את עצמו? בירור מעמיק ביסוד החילוק שבין בעלות האדם על ממונו לבין בעלותו על גופו ונפשו, והמסתעף מזה בחיוב הצלת נפשות, באיסור לחבול בעצמו, ובסוגיית 'הודאת בעל דין'.

סדרה ה: והגדת לבנך
סוגיות בענייני חג הפסח

א. כולנו מסובין
בגדר תקנת חיוב הסיבה

אכל מצה בלא הסיבה – לא קַיֵּים מצות 'מצה' או שלא קַיֵּים מצות 'הסיבה'? והנמצא במצב שאין לו מצה ויין, או שאין לו אפילו מה לאכול ולשתות – חייב להסב על כל פנים, או שכבר לא שייך אצלו כל חיוב הסיבה? וגם: מהו יסוד החילוק בין שיטת הרבי להגרי"ז סולובייצ'יק ז"ל בסוגיית ההסיבה? חקירה יסודית בגדר תקנת חיוב הסיבה בליל הסדר, והמסתעף ממנה בפרטי דיני הסיבה.

ב. תקנת הכרפס
גדרה וטעמה של תקנת הכרפס

אם טעם תקנת הכרפס אינו אלא כדי להתמיה את התינוקות, מדוע לדעה אחת יש לאכול ממנו שיעור 'כזית', והטיבול צריך להיות בחרוסת דווקא? ובענין 'להתמיה את התינוקות' גופא – כי אין דרך לאכול ירקות לפני הסעודה, או משום שאין דרך לאכול ירקות פעמיים? וגם: מי שאין לו יין ומקדש על המצה – מתי אוכל את הכרפס? שתי שיטות יסודיות בטעם ומטרת תקנת הכרפס, והמסתעף מהן בפרטי דיני הכרפס.

ג. תקנת החרוסת
גדרה וטעמה של תקנת החרוסת

החרוסת – 'מצוה' מכלל מצוות הפסח או רק 'חובה' משום סכנה? ומדוע לדעה אחת יש לטבל גם את המצה בחרוסת? וגם: תקנת החרוסת – דין בטיבול או דין בהבאה על שולחן הסדר? בירור מעמיק ביסוד התקנה, והצעת שלושה אופנים בביאור סברת מחלוקת התנאים בטעם תקנת החרוסת, והנפקא מינות ביניהם.

סדרה ו: הלכתא למשיחא
סוגיות בענייני גאולה ומשיח

א. אני מאמין
חובת האמונה בביאת המשיח

מהו המקור לחובת האמונה בביאת המשיח? ומדוע איננה נכללת במנין תרי"ג המצוות? וגם: אמונה בביאת המשיח – מכלל יסוד האמנת התורה, או יסוד בדת בפני עצמו, ומהי הנפקא מינה? בירור מקיף בגדר חובת האמונה בביאת המשיח, מקורה ועניינה, והגדרתה כיסוד בדת.

ב. אמונה שלימה
מהות האמונה בביאת המשיח

אמונה בביאת המשיח – אמונה שיבוא המשיח לגאול את ישראל, או אמונה מפורטת יותר? ו'אחכה לו בכל יום שיבוא' – ציפייה למשיח, או גם רובד נוסף בחיוב האמונה? וגם: מהו עיקר תפקידו, גדרו ועניינו של מלך המשיח ממבט ההלכה? בירור הגדרת האמונה בביאת המשיח ומהותה, לאור שיטת הרמב"ם וביאורי הרבי מליובאוויטש.

ג. ביאת אליהו
זמן ביאת אליהו ותפקידו לעתיד לבוא

מהו תפקידו של אליהו הנביא בימות המשיח? ומתי בדיוק הוא אמור לבוא? וגם: האם שייכת מחלוקת חכמים במציאות העתיד? בירור סברת מחלוקת התנאים אודות זמן ביאתו ותפקידו של אליהו הנביא 'לפני בוא יום ה' הגדול והנורא' לעתיד לבוא.

סדרה ז: שיבנה בית המקדש
סוגיות בענייני בית הבחירה

א. שערי העזרה
מספרם, גדרם וענייניים של שערי העזרה

כמה שערים היו בעזרה – חמשה, שבעה או שלושה עשר? ולשם מה הם שימשו? ואיך תתכן מחלוקת במציאות מספר שערי העזרה? וגם: על 'שער הניצוץ' ועל 'שער בית המוקד' לא שמרו הלויים – מפני שאינם מחוייבים בשמירה, או מפני שכבר הם שמורים? ביאור חדש ומקורי ביסוד מחלוקת החכמים בגדרי שערי העזרה, והמסתעף ממנו במספר סוגיות ועניני המקדש.

ב. מקדש מעט
מצות בנין בית הכנסת ותבניתו

מיקום הבימה באמצע בית הכנסת – כדי שיוכל הקהל לשמוע טוב יותר, או כנגד תבנית המקדש? ומהו מקור המנהג לבנות ג' מדרגות לפני ארון הקודש? וגם: בית הכנסת – 'מקדש מעט' בלבד, או מקום בית המקדש השלישי עצמו? בירור גדר מצות בנין בית הכנסת, פרטי צורתו ותבניתו, והקבלתו לתבנית בית המקדש.

ג. מהרה יבנה
בגדר בנין בית המקדש השלישי

בית המקדש השלישי – ירד ויתגלה מן השמים או שיבנה בידי אדם? ואם ירד כשהוא כבר כולו בנוי מן השמים – איך נקיים מצות בנין בית המקדש לעתיד לבוא? וגם: מה בין הבונה ארמון בנכסי הגר לבנין בית המקדש השלישי? ארבעה אופנים בבירור ותיווך השיטות אודות בנין בית המקדש השלישי, והמסתעף מזה במספר ענייני המקדש והגאולה.

סדרה ח: דבר השמיטה
סוגיות במצוות השמיטה

א. שנת שבתון
גדרה ומהותה של מצות שביתת הארץ

מצות השביתה – שתהא הארץ מושבתת או שהאדם ישבות מעבודת הארץ? והאם מותר לזרוע בשנה השישית כאשר ההשרשה מתקיימת בשנה השביעית? וגם: סיבת מצות השביתה – חקלאית או דתית? חקירה יסודית בגדרה ומהותה של מצות שביתת הארץ בשנה השביעית, אשר ממנה מסתעפות מספר נפקא מינות בפרטי דיני השמיטה.

ב. שמיטת פירות הארץ
גדרה ומהותה של מצות הפקרת יבול הארץ

מצות השמיטה – על האדם להפקיר את פירותיו בשנה השביעית, או שהפירות מופקרים בדרך ממילא בכוח התורה? ומהי סברת המחלוקת בין מרן ה'בית יוסף' ורבי משה מטראני אם פירותיו של גוי פטורים ממעשר בשביעית או לא? וגם: מהי הוכחת בעל ה'מנחת חינוך' משדה של קטן לענין הגדרת מצות שמיטת פירות הארץ? חקירה יסודית בגדרה

ומהותה של מצות שמיטת פירות הארץ בשנה השביעית, אשר ממנה מסתעפות מספר נפקא מינות בפרטי דיני השמיטה.

ג. תקנת הפרוזבול

יסוד ומהות תקנת הפרוזבול

אם הפרוזבול אינו אלא עצה טובה עבור מי שיש לו חוב ורצונו לגבותו וחושש שלא יישמט, מהו טעם המנהג להדר לעשות פרוזבול אף עבור אלו שאין להם חובות או אלו שרצונם למחול על החוב? ואם עצת הפרוזבול מועילה למעשה כבר מן התורה – מה חידש הלל הזקן בתקנתו? ביאור חדש בפתרון המקורי של הלל הזקן העומד מאחורי תקנת הפרוזבול, שיסודו בדברי הראשונים והרבי מליובאוויטש.

סדרה ט: מלאכת מחשבת

יסודות איסור מלאכות השבת

א. הכותב

גדרה ומהותה של מלאכת כתיבה

המצייר איזה ציור בשבת – חייב משום מלאכת כתיבה או לא? והכותב שתי אותיות שאין בהן שום תוכן ומשמעות – נחשב ככותב או לא? חקירה יסודית בהגדרת מלאכת כתיבה בשבת, אם עניינה יצירת אותיות בלבד, או שעיקרה כתיבת תוכן המתבטא דרך צירוף האותיות, והמסתעף ממנה בפרטי דיני המלאכה.

ב. הקוצר

גדרה ומהותה של מלאכת קצירה

הדג דגים בשבת – חייב משום נטילת נשמה או משום קצירה? והתולש פרי מאילן שהתייבש – נחשב כקוצר או לא? וגם: הגורם להתייבשות הצמח מבלי לתלוש אותו מהקרקע – חייב משום קצירה או לא? חקירה יסודית בהגדרת מלאכת קצירה בשבת, אם עניינה ניתוק הפרי מחיבורו לקרקע, או שעיקרה הפרדת הפרי ממקור יניקת חיותו, והמסתעף ממנה בפרטי דיני המלאכה.

ג. הקושר

גדרה ומהותה של מלאכת קשירה

עשה קשר בראש החוט – חייב עליו משום מלאכת קשירה או שלא? ומדוע שהפותל ושוזר חבלים יתחייב משום קשירה – הרי לא יצר שום קשר? חקירה יסודית בהגדרת מלאכת קשירה בשבת, אם עניינה חיבור שני דברים נפרדים לאחד, או שעיקרה עצם עשיית 'קשר', והמסתעף ממנה בפרטי דיני המלאכה.

סדרה י: ודרשת וחקרת

חקירות למדניות בגדרי המצוות

א. הפעולה והנפעל

הגדרת המצוה – המעשה או התוצאה?

נתן צדקה לעני והעני לא קיבל – הנותן קיים מצות צדקה או שלא? והמניח תפילין לפני הזמן אלא שנשארו התפילין עליו עד לאחר שהגיע הזמן – יצא ידי חובת מצות תפילין או שלא? חקירה יסודית בהגדרת המצוות, אם עיקר המצוה הוא הפעולה או הנפעל, והמסתעף ממנה בפרטי דיני המצוות.

ב. איסור גברא ואיסור חפצא

הגדרת האיסור – על האדם או על החפץ?

'מותר' או 'אסור' – מבחינת האדם בלבד או שיש חלות של איסור על החפץ עצמו? והאם יש חילוק בין איסורים התלויים בזמן ומקום לאיסורים החלים בכל זמן ובכל מקום? וגם: איך שורש החיות של הדבר לפי תורת הסוד שופכת אור על הגדרת האיסור ממבט ההלכה? חקירה

יסודית בהגדרת סוגי האיסורים של תורה וחכמים, אם חלים על ה'גברא' או על ה'חפצא'.

ג. כללי או פרטי

שני דינים בגדרי המצוות והאיסורים

המכשיל את חבירו לאכול בשר בחלב – עובר על 'לפני עיוור' או על איסור 'בשר בחלב'? והמהדר בקיום מצות 'ארבעת המינים' – מקיים בזה מצות 'ארבעת המינים' בשלימות יותר או שמקיים בזה ב' מצוות נפרדות? חקירה יסודית בהגדרת חיובים שונים, אם נחשבים למצוה כללית בפני עצמה או חלק ופרט בשאר המצוות.

סוגיא בפרשה

ספר בראשית (סדרה יא)

א. פרשת בראשית

פריה ורביה

מהותה והגדרתה של מצות פריה ורביה

מצות פריה ורביה – פעולת ההולדה 'להוליד ילדים', או שהעיקר הוא התוצאה 'שיהיו לו ילדים' ופעולת ההולדה אינה אלא 'הכשר מצוה'? ולמאי נפקא מינה? חקירה יסודית במהותה והגדרתה של מצות פריה ורביה, אשר ממנה מסתעפות מספר השלכות למעשה בפרטי דיני המצוה.

ב. פרשת נח

הגולם בהלכה

האם הגולם יכול להצטרף למנין?

מהו גדרו ההלכתי של אדם הנברא על פי ספר יצירה? האם ניתן לגולם להצטרף למנין? והאם שחיטתו כשרה? וגם: המחזיר את הגולם לעפר – עובר על איסור שפיכות דמים או שלא? דיון הלכתי בספרות הפוסקים במעמדו של הגולם, והמסתעף ממנו בדינים ובסוגיות שונות.

ג. פרשת לך לך

הכמות והאיכות

יותר מצוות או מצוה מושלמת יותר?

מה עדיף – ב' מצוות שלא כתיקונן, או מצוה אחת כתיקונה? וחולה שיש בו סכנה שצריך בשר בשבת – האם עדיף לשחוט בהמה או להאכילו נבילה? וגם: איך מצאו המפרשים פתרון לשאלות אלו בתוך סיפורו של אברהם ושרה בהתקרבם למצרים? חקירה יסודית אם ריבוי הכמות מכריעה או גודל האיכות, והמסתעף ממנה באגדה ובהלכה.

ד. פרשת וירא

ביקור חולים

ביקור חולים בטלפון או ב'זום'?

האם ניתן לקיים מצות ביקור חולים באמצעות שיחה טלפונית או דרך 'זום'? ומה בדיוק נכלל במצות ביקור חולים? וגם: מהי משמעות הביטוי 'ביקור' – לבקר את החולה כפשוטו, או שמא הכוונה בעיקר לעיין ולחקור במצבו של החולה לשם עזרה וסיוע? דיון הלכתי בקיום מצות ביקור חולים דרך אמצעים טכנולוגיים, שיסודו בביאור מהותה והגדרתה של המצוה.

ה. פרשת חיי שרה

סידור קידושין

גדרה ומהותה של ברכת אירוסין

על מי מוטלת חובת אמירת ברכת האירוסין – על החתן או על הנועדים במעמד? והאם מעשה הקידושין נחשב מצוה בפני עצמה או רק הכשר למצות פריה ורביה? וגם: מדוע הביא אליעזר איתו 'מנין' של עשרה גמלים לחרן? דיון הלכתי בגדרה ומהותה של ברכת האירוסין, והמסתעף ממנו בפרטי דיני הברכה.

ו. פרשת תולדות

דבר שלא בא לעולם

מכירת הבכורה והמסתעף בדיני הקניינים

אין הקנין חל בדבר שלא בא לעולם – משום החפץ או משום האדם? ואיך קנה יעקב את

ירושת הבכורה – הרי היא לא באה לעולם עדיין? שני אופנים בביאור הדין שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והמסתעף מהם בדיני הקניינים ובסיפור מכירת הבכורה של עשיו ליעקב.

ז. פרשת ויצא

אבן השתיה

עניינה ומקומה של אבן השתיה

האם האבן הגדולה הנמצאת כיום במבנה 'כיפת הסלע' שעל הר הבית היא אכן 'אבן השתיה'? וגם: מהו הקשר בין מנהג הנשים שלא לטוות בימי תשעת הימים של חודש אב לאבן השתיה? על עניינה ומשמעותה של אבן השתיה בספרות חז"ל ועל הפולמוס הרבני אודות זהותה של האבן כיום.

ח. פרשת וישלח

בן י"ג למצוות

מקורו והגדרתו של דין גדלות

מהו המקור לגיל בר מצוה – משמעון ולוי או שזהו הלכה למשה מסיני? והאם יש 'בר מצוה' לגוי? וגם: מתי בדיוק נהיה לוי בן שלוש עשרה? דיון למדני אודות מקורו והגדרתו של דין גדלות – אם הגיל הוא 'סימן' על הגדלות או 'סיבה', והמסתעף מזה בפרטי דיני בר מצוה.

ט. פרשת וישב

הלבנת פנים

מותר לתקן בעל קורא ברבים?

אם הלבנת פנים נחשבת כרציחה – האם חל עליה הדין של 'ייהרג ואל יעבור'? והאם מותר לתקן בעל קורא שטעה ברבים? וגם: אילו תקנות חז"ל מוכרות נתקנו מטעם שלא לבייש את חבירו? אודות איסור הלבנת פנים, מקורו ממעשה יהודה ותמר והשלכותיו בדינים ומצוות שונות.

י. פרשת מקץ

המאסר בהלכה

ענישה, מניעת בריחה או אמצעי כפייה?

מהי עמדת התורה על עונש המאסר? ומהו החילוק בין בית הסוהר המצרי אליו הובא יוסף למאסר המגדף והמקושש במדבר? וגם: האם מותר להכניס אדם לכלא בגלל אי-תשלום חוב? אודות השקפת התורה על עונש המאסר, סוגיו ומטרותיו השונות, לאור ההלכה ודרכי המוסר.

יא. פרשת ויגש

ערבים זה בזה

מהות הערבות במצוות ובממון

ערבות בדיני ממונות – התחייבות לשלם החוב בלבד או עמידה במקום הלווה? ומהו הקשר בין דין הערבות בקיום המצוות לערבות ממונית? וגם: 'ערבים' זה בזה או 'מעורבים' זה בזה? דיון למדני-חסידי אודות גדרה ומהותה של הערבות במצוות ובממון, אשר יסודה בערבותו של יהודה על בנימין.

יב. פרשת ויחי

האם למדים מקודם מתן תורה

סקירה מקיפה בהגדרת השיטות והכללים

האם ניתן ללמוד הלכה מהנהגת האבות והשבטים לפני מתן תורה? ומהו החילוק בין דין אבלות שבעה שאין ללומדו מיוסף לבין דין זריזין מקדימין למצוות הנלמד מאברהם, איסור הלבנת פנים הנלמד מתמר ודין ערבות הנלמד מיהודה? ביאור השיטות, התנאים והכללים בלמידת הלכות מהנהגת האבות והשבטים לפני מתן תורה.

סוגיא בפרשה

ספר שמות (סדרה יב)

א. פרשת שמות

כי גרים הייתם

מהות תהליך הגירות

תהליך הגירות – שווה באיש ובאשה, או שהתורה חידשה שני תהליכי גירות שונים? ומה בין פעולת הטבילה להמילה בתהליך הגירות? וגם: מעוברת שנתגיירה – העובר נעשה יהודי מיידית בטבילת האם או שצריך גם למול? דיון למדני בתהליך פעולת הגירות שמקורו בהווית ישראל לעם.

ב. פרשת וארא

בעלות על ארץ ישראל

יש לך נדל"ן בארץ?

בעלות היהודי על ארץ ישראל – בעלות כללית או בעלות פרטית? ומה בין שותפות לקניין ציבורי? וגם: מאיזו הלכה למדים שלכל יהודי יש למעשה פיסת נדל"ן בארץ ישראל? דיון למדני בהגדרת הבעלות של יהודי על ארץ ישראל והשלכותיה להלכה בסוגיות שונות.

ג. פרשת בא

חנוך לנער

הגדרת חיוב החינוך

חובת החינוך – חובה לחנך את הקטנים בדרך התורה והישר בצורה כללית, או שיקיימו כל מצוה פרטית כמשפטה? ואם הקטן יתחייב במצוות כשיגדיל, מדוע אין חיוב מן התורה להרגילו לפני זה? וגם: האם אפשר לחנך את הקטן בסוכה פסולה? שתי שיטות יסודיות בהגדרת חיוב החינוך.

ד. פרשת בשלח

עירוב תבשילין

הגדרת ומהות התקנה

האיסור לבשל מיום טוב לשבת והיתרו על ידי עירוב תבשילין – התקנה מסתעפת מהאיסור, או שהאיסור מסתעף מהתקנה, או שמא האיסור וההיתר שניהם חלק מהתקנה? והאם צריך לעשות את העירוב בערב יום טוב דווקא או גם מלפני ערב יום טוב? וגם: משמעות שם 'עירוב' – מלשון 'עירוב חצירות' או עירוב התבשילים של יום טוב עם ערב יום טוב? ביאור שלושת השיטות בהגדרת תקנת עירוב תבשילין והמסתעף מהן בפרטי דיני העירוב.

ה. פרשת יתרו

מצות ההבדלה

הגדרתה ומהותה של ההבדלה

קרא בטעות את נוסח הקידוש להבדלה – יצא ידי חובת הבדלה או לא? והאם ניתן להבדיל לפני צאת השבת או שאין לזה כל משמעות? שתי שיטות יסודיות בהגדרת מצות ההבדלה, אם עניינה הבדלה בין קודש לחול או הזכרת שבח השבת, והמסתעף מהן בפרטי דיני ההבדלה.

ו. פרשת משפטים

משיב הרוח ומוריד הגשם

שור שנגח והזכרת הגשם והטל

המזכיר גשם או טל צ' פעמים ברציפות זו אחר זו – מועיל כצ' תפילות של חודש שלם, או שאין שינוי הרגל נוצר בכך? ושור שנגח והזיק ג'

פעמים – 'סימן' שהיה מועד להזיק מתחילתו או שהנגיחות עצמן הן 'סיבה' וגורם להעדאתו? שתי שיטות בהגדרת העדאת שור המועד והמסתעף מהן בברכת הזכרת הגשם והטל.

ז. פרשת תרומה

צורת המנורה

מסורת ההלכה מול ממצאים ארכיאולוגיים

שבעת קני המנורה – עגולים היו, כטענת מקצת מפרשים, או ישרים ועולים באלכסון היו, כמשמעותה הפשוטה של תיבת 'קנה'? ואיך לתווך את ציור המנורה של הרמב"ם עם ציור המנורה שעל שער טיטוס ברומא? וגם: מה ניתן ללמוד מזה ביחס למגילות ים המלח שהתגלו במדבר יהודה? בירור צורתה הנכונה של מנורת המקדש לאור משנתו של הרבי מליובאוויטש.

ח. פרשת תצוה

מעשה נסים

יחס ההלכה למעשה נסים

בהמה שנבראה על ידי נס – חייבת בשחיטה? והאם בשר היורד מן השמים אסור בחלב? ושמן נסי – כשר להדלקת המנורה וחייב במעשרות או שאינו נחשב 'שמן זית'? דיון הלכתי אודות יחס ההלכה למעשה נסים והמסתעף מזה בביאור כמה סיפורים מסיפורי התנ"ך ומאגדות התלמוד.

ט. פרשת תשא

ברכת הבשמים

נשמה יתירה או הבדלה כתיקונה?

הרחת הבשמים במוצאי בשבת – כאמצעי לנחם ולחזק את הנפש או כדי לקיים מצות הבדלה בשמחה? וצער הנפש במוצאי שבת – מפני יציאת השבת או מפני סילוק הנשמה היתירה? וגם: 'נשמה יתירה' – נפש נוספת כפשוטו או מצב נפשי? בירור ג' שיטות הראשונים בהגדרת תקנת ברכת הבשמים במוצאי שבת והמסתעף מהן למעשה בדינים שונים.

י. פרשת ויקהל-פקודי

מלאכת הבערה

יצירת אש או כליון העצים?

המדליק נורה חשמלית בשבת – חייב משום מלאכת הבערה או לא? והיוצר אש כל שהוא – חייב משום מלאכת הבערה או שהמלאכה חלה רק בנשרף שיעור משמעותי מהדבר? בירור השיטות ביסוד מלאכת הבערה, אם עניינה יצירת האש או כליון העצים, והמסתעף מהן גם בהלכה וגם בחיי הנפש.

סוגיא בפרשה

ספר ויקרא (סדרה יג)

א. פרשת ויקרא

תורת הספיקות

הגדרת דין הספק

ספיקא דאורייתא לחומרא – מן התורה או רק מדרבנן? ואם נאמר שמן התורה הספק מותר – במקרה שראובן מסופק אם חתיכת בשר מסוימת היא כשרה או טריפה ואכלה, ולאחר מכן התברר שהיתה טריפה, האם צריך כפרה או שלא? וגם: האם ניתן לברר את דין הספק מקרבן 'אשם תלוי'? ביאור שתי שיטות הראשונים בהגדרת דין הספק מן התורה.

ב. פרשת צו

אונס רחמנא פטריה

פטור מעונש או שאינה עבירה

מצוה הבאה בעבירה הנעשית בכפייה – יוצא ידי חובת המצוה או שלא? ופעולה הנעשית מתוך הכרח – מתייחסת הפעולה אל האדם המבצע אותה בפועל או אל זה שהכריחו? וגם: עבירה הנעשית באונס – צריכה כפרה או לא? שני אופנים בהגדרת הפטור של עבירה הנעשית באונס, אם הוא רק פטור מעונש או שנחשב כאילו שאין עבירה כלל, והמסתעף מהם בסוגיות שונות ובדינים שונים למעשה.

ג. פרשת שמיני

סימני הכשרות

סימן וראיה או גורם וסיבה

סימני הכשרות בבעלי החיים – סימן על כשרות הבהמה, או שהם עצמם פועלים ויוצרים את מהות הכשרות? ובהמה שנולדה מבהמה כשרה אלא שאין לה סימני כשרות – כשרה מסברא, או רק מצד גזירת הכתוב? וגם: איזו השלכה נובעת מדיון זה למעשה בדין משחק בבהמות כשרות? שני אופנים בהגדרת סימני הכשרות בבעלי החיים, אם הם סימן וראיה על הכשרות או שהם גורם וסיבה, והמסתעף מהם בדינים שונים.

ד. פרשת תזריע-מצורע

מהות החזקה

בירור המציאות או גזירת הכתוב

כאשר מעמידים דבר על חזקתו הראשונה – האם פירושו של דבר שאנו מניחים שהמציאות אכן לא השתנתה, או רק שיש לנהוג על פי דין כאילו שהמצב לא השתנה? והאם דין החזקה מועילה לגבי הכרעת ספק בדין כמו שהיא מועילה לגבי הכרעת ספק במציאות, או שיש לחלק ביניהם? שתי שיטות במהות הכרעת החזקה, אם היא סברא הגיונית של בירור המציאות או שהיא גזירת הכתוב הנלמדת מפרשת נגעי הבתים, והמסתעף מהן בסוגיות ודינים שונים.

ה. פרשת אחרי-קדושים

נטע רבעי

קדושה או המשך איסור הערלה

הפירות של השנה הרביעית אסורים באכילה בלי פדיון או הבאה לירושלים – משום בחינת הקדושה שבהם, כמעשר שני, או משום המשך איסור הערלה? ומדוע הביא הרמב"ם את דין פירות נטע רבעי פעמיים – בהלכות 'מעשר

שני' ובהלכות 'מאכלות אסורות'? וגם: פירות של ג' שנות ערלה ונטע רבעי – כנגד ג' קליפות הטמאות וקליפת נוגה, או כנגד ג' העולמות בריאה יצירה עשייה ועולם האצילות? בירור שני הדינים בהגדרת דין הפירות של השנה הרביעית לאור ההלכה ותורת הסוד.

ו. פרשת אמור

תוספת שבת

הגדרת מצות 'תוספת שבת'

תוספת שבת – התפשטות קדושת השבת, או מצוה מיוחדת על האדם? והאם ניתן לערוך 'קידוש' ושאר מצוות היום גם בזמן תוספת שבת? וקטן שהגדיל במוצאי שבת – חייב במצות 'תוספת' או שלא? וגם: תוספת שבת – מצוה פרטית בשבת, ביום טוב וביום הכיפורים, או מצוה כללית בפני עצמה החלה בשווה על כל יום מקודש? ביאור שתי השיטות בהגדרת מצות 'תוספת שבת' והמסתעף מהן בדינים שונים.

ז. פרשת בהר-בחוקותי

ימות המשיח

האם ייבטל מנהגו של עולם?

הנהגת העולם בימות המשיח בדרך טבעית או בדרך נסית? ומה טעם החילוק בין ייעוד הנביא 'וגר זאב עם כבש' שאינו אלא משל, לייעודי התורה אודות ימות המשיח שאילני סרק יוציאו פירות ושחיות רעות יושבתו מן העולם שאלו יתגשמו כפשוטם? וגם: האם יהיה חילוק לעתיד לבוא בין מצב העולם בארץ ישראל ובחוץ לארץ? שלושה מהלכים בבירור הנהגת העולם בימות המשיח במשנתם של הרדב"ז, בעל 'עבודת הקודש' והרבי מליובאוויטש.

סוגיא בפרשה

ספר במדבר (סדרה יד)

א. פרשת במדבר

פדיון הבן

קנין מהכהן או פדיון מהקדש

פדיון בכור – מפני שהוא קנוי להקב"ה לעבודת המקדש, או מפני שהוא קדוש לה' כקרבן האסור בהנאה? והאם הפדיון חל בעת נתינת הכסף לכהן או כבר בעת הפרשת הסלעים? וגם: חמישה סלעים – על שום מה? ביאור שתי השיטות בטעם והגדרת מצות פדיון הבן, והמסתעף מהן בפרטי דיני הפדיון.

ב. פרשת נשא

מצות נשיאת הארון

עבודת משא או כבוד התורה

אם הארון נתון על כתף הכהן והכהן עצמו עומד על העגלה – מתקיימת בכך מצות 'משא הארון בכתף' או שלא? ומהו החילוק בין מצות נשיאת שאר כלי המקדש לבין מצות נשיאת הארון על הכתף? ביאור מצות נשיאת הארון על הכתף, אם הוא פרט באופן עבודת הלויים במשא המשכן במדבר או שהוא דין במקום הארון מפני כבוד התורה, והמסתעף מזה בעניינים שונים כולל גם בדין נשיאת ספר תורה בזמן הזה.

ג. פרשת בהעלותך

העוסק במצוה פטור מן המצוה

אנוס, הפקעת חיוב או קיום המצוה

העוסק במצוה א' וקיים בכל זאת גם את המצוה הב' – יצא ידי חובת המצוה הב' או שלא? ואם הוא יכול לקיים את שתי המצוות – חייב לקיים אותן, או שגם אז חל הפטור של 'עוסק במצוה'? וגם: "פטור מן המצוה" – פטור אנוס, הפקעת חלות החיוב לחלוטין, או שנחשב כמו שמקיים גם את המצוה הב'? שלוש שיטות יסודיות בהגדרת הדין של עוסק במצוה פטור מן המצוה, והמסתעף מהן בסוגיות ודינים שונים.

ד. פרשת שלח

מצות ציצית

ציציות מגולות או מכוסות?

פירוש לשון 'ציצית' – על שם הפתילים או על שם הראייה? ומהי הנפקא מינה מזה למעשה? וגם: האם ראיית הציצית בעת קיום המצוה היא חלק מגוף מצות הציצית או שהיא רק פרט נוסף בקיום מצות הציצית? שני אופנים בהגדרת מצות הציצית, והמסתעף מהם במנהג לבישת הציצית, כשהן מכוסות תחת הבגדים או מגולות.

ה. פרשת קורח

שלוחו של אדם כמותו

מושג השליחות בהלכה

'שלוחו של אדם כמותו' – המעשה בלבד מתייחס למשלח או שהשליח עצמו נחשב כגוף המשלח ממש? והאם יכול השליח לשמש גם כעד על המעשה או שהוא נחשב כמעיד על עצמו? וגם: נשתטה המשלח לאחר המינוי – יכול השליח לגרש בשליחותו, שהרי לשליח יש דעת, או שמאחר וכבר אין למשלח דעת אי אפשר לגרש? ביאור הגדרת מושג השליחות בהלכה, והמסתעף מזה במספר סוגיות ודיני השליחות.

ו. פרשת חוקת-בלק

אחרי רבים להטות

הכרעת הרוב לעומת החזקה

הכרעת הספק על ידי הרוב – מבררת את המציאות או שהיא רק הנהגה דינית? וכאשר לפנינו מצב של 'רוב' לעומת 'חזקה' – איזה מהם גובר ומכריע את הספק? ביאור יסוד החילוק שבין דין הכרעת הרוב לדין הכרעת החזקה, והמסתעף מזה בסוגיות שונות.

ז. פרשת פנחס

תדיר ושאינו תדיר

מעלת התדירות במצוות

ספירת העומר וקידוש לבנה, איזו מהן נחשבת תדירה יותר – ספירת העומר מפני שנאמרת יותר 'פעמים' בשנה או קידוש לבנה מפני שנוהג ביותר 'זמנים' במעגל השנה? ומי שנתחייב בברכת המזון ועדיין לא קרא קריאת שמע – איזו מהן נחשבת תדירה יותר? בירור הגדרת הדין של קדימת התדירות במצוות, והמסתעף מזה להלכה בדינים שונים.

ח. פרשת מטות-מסעי

תורת התנאי

יסודות התנאי בהלכה

אם ניתן להתנות תנאי בחלות הקידושין, מדוע אפוא שלא יהיה ניתן גם להתנות תנאי בחלות השחיטה? ואם ניתן להתנות את חלות הגירושין לאחר זמן, מדוע שלא יהיה ניתן גם לשחוט היום ולהתנות את חלות השחיטה לחודש הבא? וגם: מהם חמשת הדינים בתנאי הנלמדים מבני גד ובני ראובן? ביאור יסודות ודיני התנאי בהלכה.

סוגיא בפרשה

ספר דברים (סדרה טו)

א. פרשת דברים

גזירות החכמים

שתי שיטות ביחס הטעם לתקנה

גזירות ותקנות החכמים – חלותן ותוקפן תלויים בטעם התקנה, או שקיימות למרות שהטעם המקורי כבר איננו רלוונטי? ומהו יסוד מחלוקת הפוסקים אם יש לאסור גם את בליעת הכלי מבישולי עכו"ם או שלא? שתי שיטות יסודיות במהות תקנות החכמים, והמסתעף מזה בפרטי הדינים של תקנות שונות.

ב. פרשת ואתחנן

מצות הנחת התפילין

הפעולה או התוצאה

הניח תפילין לפני הזמן ונשארו מונחות עליו עד לאחר הזמן – יצא או לא? ומהו יסוד החילוק בין נוסח ברכת תפילין של יד "להניח תפילין" לבין נוסח ברכת תפילין של ראש "על מצות תפילין"? וגם: קיום המצוה – ברגע הקשירה וההנחה בלבד או כל משך הזמן שהתפילין מונחות עליו? ביאור יסוד מצות הנחת התפילין אם העיקר הוא הפעולה או הנפעל, והמסתעף מזה בפרטי המצוה בהלכה ובתורת הסוד.

ג. פרשת עקב

תחיית המתים

מהותה ואופנה של תחיית המתים

אלמנה שנישאת – לאיזה בעל היא תחזור בתחיית המתים? וכאשר יקום הגוף לתחייה – קם במומיו שהיו לו ומתרפא או שקם מלכתחילה בלי כל מום? וגם: האם התחייה תהיה מעצם לוז או מעפר? ביאור שתי השיטות במהותה ואופנה של תחיית המתים, האם תהיה בגדר תוספת ובנין על הנשאר ממציאותו הראשונה של הגוף או יצירת מציאות חדשה לחלוטין, והמסתעף מזה בפרטי ענייני התחייה.

ד. פרשת ראה

מצות הצדקה

פעולת הנתינה או מילוי צרכי העני

נתן צדקה לעני והלה לא רצה לקבל – קיים מצות צדקה או לא? ומדוע אין מברכים ברכה על מצות צדקה? וגם: איזה מהם עדיף – מילוי צרכי העני כראוי על ידי נתינה בעצב או פחות מהראוי בסבר פנים יפות? ביאור הגדרת מצות הצדקה, אם העיקר הוא מצד הנותן או מצד המקבל, והמסתעף מזה בפרטי דיני מצות הצדקה.

ה. פרשת שופטים

עדי בירור ועדי קיום

מהות החילוק בין שני סוגי העדות

חלות שם 'עדות' – בשעת ראיית המעשה או בשעת הגדת העדות לפני בית הדין? ומהו החילוק בין עדי הלוואה לעדי קידושין? וגם: "על פי שני עדים 'יקום' דבר" – חיזוק ואישור הדבר או יצירת ופעולת הדבר? ביאור מהות החילוק בין שני סוגי העדות, עדי בירור ועדי קיום, והמסתעף מהם בהלכה ובעבודת ה'.

ו. פרשת תצא

משפט שלמה

בירור משפט הילד ונימוקיו

במה בדיוק התבטאה חכמת שלמה המלך בהצעתו לגזור את הילד לשנים – הרי זו תחבולה פשוטה לכאורה? ואיך ניתן היה לפסוק את הדין מכוח אומד הדעת וההגיון השכלי בלבד, בלי כל עדות וראיה מוכחת? וגם: איך מצות הייבום והעובדה ששתי הנשים היו כלה וחמותה שופכים אור על המניע הנסתר שעמד מאחורי הטענות במשפט? בירור פרטי הסיפור של 'משפט שלמה' ועומק חכמת שלמה המלך לגלות את זהות האם האמיתית לאור ההלכה.

ז. פרשת תבוא

מצוות צריכות כוונה

מעשה בלי כוונה במצוות ובאיסורים

מעשה בלי כוונה – למי הוא מתייחס? ואם 'מצוות צריכות כוונה' – מה החילוק בין מצוות נטילת לולב ותקיעת שופר שאינו יוצא ידי חובתן כאשר הן מתבצעות בלי כוונה לבין מצוות פריה ורביה ופדיון שבויים שיוצא ידי חובתן אף בלי כוונה? בירור הגדרתו של מעשה בלי כוונה, והמסתעף מזה במצוות ובאיסורים.

ח. פרשת נצבים-וילך

הקהל את העם

הקריאה והבימה

קריאת הפרשיות של הקהל על ידי המלך – דין ופרט במצות הקהל או חובת המלך בפני עצמה? ובניית הבימה במעמד הקהל – משום כבוד המלך או פרט במצות הקהל? בירור פרטי הדינים של מצות הקהל, מקורם והגדרתם.

ט. פרשת האזינו

מצות כתיבת ספר תורה

מקור והגדרת המצוה

"כתבו לכם את השירה הזאת" – התורה, שירת האזינו, או שירת האזינו הכתובה בתורה? ואם כתב את התורה כולה ובלתה התורה חוץ משירת האזינו – יצא ידי חובתו או לא? וגם: איך מקיימים מצות כתיבת ספר תורה בזמן הזה? ביאור מקור מצות כתיבת ספר תורה במשנתם של ה'שאגת אריה', הגאון הרוגצ'ובי והרבי מליובאוויטש.

סדרה טז: גדרי הנאמנות

מושגים ויסודות במשפט התורה

א. מיגו

ביאור מושג ה'מיגו'

אם עדיפותה של הטענה הפוטנציאלית היא שעליה היה נאמן, הרי לאחר שפוסקים את דין המיגו ונאמן אף על הטענה הגרועה, בטל כל הגיון המיגו מלכתחילה? ומדוע אין המיגו חל בטענה של שני בני אדם? וגם: מהי ההוראה בעבודת ה' שניתן ללמוד ממושג המיגו? ביאור יסודות המיגו וסברתו, והמסתעף מזה בסוגיות ודינים שונים ואף בעבודת ה'.

ב. הפה שאסר

בירור המציאות או דין?

הפה שאסר הוא הפה שהתיר – סברא שהוא דובר אמת, או שמוכרחים להאמינו? והאם הנאמנות של 'הפה שאסר' חלה רק באם שתיקת בעל הדין לא היתה גורמת לו כל הפסד או שזה לא משנה? ביאור המושג של 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר', והמסתעף מזה בסוגיות ודינים שונים.

ג. הודאת בעל דין

התחייבות חדשה או נאמנות?

הטוען בעצמו שהינו חייב לחבירו ממון – נאמן או שמחשיבים את הודאתו כהתחייבות חדשה? ומדוע 'הודאת בעל דין' מועלת רק במחייב את עצמו ממון אך לא באדם המודה בעצמו שהרג מישהו או שעשה עבירה? וגם: המודה לחבירו שהאילן שייך לו – חייב לשלם לו גם את הפירות שצמחו עד כה או שלא? ביאור המושג של 'הודאת בעל דין כמאה עדים דמי', והמסתעף מזה בסוגיות ודינים שונים.

סדרה יז: תורת הקניין

מושגים ויסודות במשפט התורה

א. מהות הקניין

יסודות מושג הקניין

מיהו המחיל את הקניין – המקנה או הקונה? ולמאי נפקא מינה? ומהו החילוק בין מכירה ומתנה לירושה? וגם: חלות הקניין – על ידי פעולת הקניין או על ידי הכוונה והדעת? ביאור יסודות הקניין, והמסתעף מזה בסוגיות ודינים שונים ואף בעבודת ה'.

ב. סוגי הקניינים

ארבעה אבות בפעולות הקניינים

מהי מהות החילוק בין קניין 'שטר', קניין 'כסף', קניין 'חזקה' וקניין 'משיכה'? ומדוע נבחרו פעולות אלו לשמש כפעולות קניין? ביאור סוגי פעולות הקניינים בדיני הממונות, וחלוקתם לארבעה אבות – תמורה, הכנסה לרשות, ראיה והפגנת בעלות.

ג. משא ומתן באמונה

קניין, מי שפרע ומחוסר אמנה

מוכר וקונה שהתחייבו בדיבור לקיים עיסקה – יכולים לחזור בהם או לא? ומהו החילוק בין מי שעשה קניין המועיל מן הדין; מי שעשה קניין שאינו מועיל מן הדין; ובין מי שלא עשה קניין כלל? ביאור שלושת המושגים ברמת ההתחייבות במשא ומתן – קניין, מי שפרע ומחוסר אמנה.

סדרה יח: מילי דחסידותא

דרכי לימוד בפרקי אבות

א. מדת חסידות

כלל א: הוראות ודרכי מוסר

יראת שמים - חיוב ומצוה או מדת חסידות? ומהי ההוראה שניתן ללמוד מבריאת הצבת בערב שבת בין השמשות? פתיחה קצרה לפרקי אבות, וביאור הכלל הראשון, לפיו כל מאמר ופרט במסכת 'אבות' הוא הוראה להנהגה לפנים משורת הדין.

ב. יש סדר למשנה

כלל ב: הדיוק בסידור המשניות

מדוע המשנה אודות עשרת הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות לא סודרה בסדר כרונולוגי כסדר שאר המשניות שלפניה? ומהי הנקודה המשותפת בין שלושת המאמרים של שמאי – קביעות בתורה, אמור מעט ועשה הרבה, וקבלת כל אדם בסבר פנים יפות? ביאור הכלל השני, לפיו סדר וחלוקת המשניות של 'פרקי אבות' מדויק בתכלית הדיוק, ושופך אור על עומק פירוש מאמר המשנה.

ג. הוא היה אומר

כלל ג: הקשר לבעל המאמר

מהו הקשר בין התנא 'בן הא הא', אישיותו ופירוש שמו, לתוכן מאמרו 'לפום צערא אגרא'? ומהו הקשר בין רבי יהושע בן פרחיה למאמרו 'עשה לך רב'? וגם: מה אירע לאנטיגנוס איש סוכו שבעקבותיו הורה והדגיש במיוחד להתחזק ביראת שמים? ביאור הכלל השלישי, לפיו קיים קשר ענייני בין מאמר המשנה לבעל המאמר, אם בשמו, מהותו, תפקידו או קורות חייו של בעל המאמר, וקשר זה מוסיף ביאור בפירוש תוכן מאמר המשנה.

סדרה יט: ירח האיתנים

סוגיות במצוות חגי תשרי

א. לשמוע קול שופר

השמיעה או התקיעה?

האם עיקר מצות שופר הוא שמיעת קול השופר, או פעולת התקיעה עצמה? ושופר הגזול – כשר למצות שופר או לא? וגם: התוקע בשופר ולא שמע – יצא ידי חובתו או לא? ביאור הגדרת מצות השופר, והנפקא מינות המסתעפות ממנה בפרטי דיני המצוה, בטעמה ותכליתה.

ב. המלך הקדוש

גדרי ההזכרות בתפילה

שכח לומר 'המלך הקדוש' בתפילת המנחה של יום הכיפורים - מתפלל שתי תפילות של מעריב, או כיון שבין כה לא יוכל להזכיר אז 'המלך הקדוש' כבר אין סיבה לתשלומין? ומי ששכח לומר 'המלך הקדוש' בצום גדליה, כשחוזר ומתפלל שנית – מזכיר שוב 'עננו' או לא? וגם: כאשר מזקיקים אותו להתפלל שנית משום ששכח דבר – האם תפילתו הראשונה עולה לו למנין מאה ברכות? ביאור שתי השיטות בגדרי ההזכרות בתפילה, והמסתעף מזה בפרטי דיני התפילות.

ג. בסוכות תשבו

הגדרת מצות הישיבה בסוכה

האוכל או ישן בסוכה – מקיים מצוה או רק שאסור לאכול ולישן מחוץ לסוכה? ומדוע ההנהגה לפי מנהג חב"ד שלא לישן בסוכה אינה נחשבת כחסרון בקיום מצות סוכה? וגם: מדוע לא מברכים על שינה בסוכה? ביאור הגדרת

מצות הישיבה בסוכה, ויסוד החילוק בזה בין
אכילה לשינה.